

Ίδανικά ταξίδια στην Ελλάδα

Πολλές σκέψεις και συλλογισμούς θά γεννήσει στον αναγνώστη ένα βιβλίο που μόλις εξεδόθη από το Μορφωτικό Ίδρυμα της Έθνικης Τραπέζης της Ελλάδας. Συνεχίζοντας την λαμπρή έκδοσή του παράδοση, το ΜΙΕΤ, όπως αποκαλείται από τους φίλους του, προσφέρει πάντοτε έργα που καλώς γίνονται των πραγμάτων θά έδωσαν τον ανεπιμέλεια και δεν θά έβλεπαν ποτέ το βιβλιοπωλείων. Αυτό δεν σημαίνει ότι είναι βιβλία για λόγους. Είναι όμως έργα δύσκολα στην τυποτεχνική τους εμφάνιση, στην εξασφάλιση δικαιωμάτων και στην ταχεία διοχέτευση προς το κοινό. Με άλλα λόγια δεν είναι "μπέτσι-σέλλερ". Πρόκειται για έργα κλασικά και πολύ ενδιαφέροντα, απευθυνόμενα τόσο σε επιστήμονες όσο και στο ευρύτερο καλλιεργημένο κοινό που έπαυμα να ενημερωθή για δρομμένα θέματα με τρόπο υπεύθυνο και σοβαρό.

Το ΜΙΕΤ παρουσιάζει πρωτίστως μεταφράσεις μονογραφιών από ξένες γλώσσες στο ελληνικό κοινό, δευτερευόντως δε και μονογραφίες Έλλήνων συγγραφέων είτε εκ μεταφράσεως είτε πρωτοτύπως διατυπωμένες στην ελληνική. Αντικείμενο των έργων αυτών που επιλέγονται στο έκδοτικό του πρόγραμμα είναι η ελληνιστική εποχή και ο μεγαλύτερος αριθμός βιβλίων που έκδοσικοί του προγράμματος αναφέρεται στην Κλασική Ελλάδα, ενόσ ακολουθούν και αριθμό τά βιβλία για το Βυζάντιο και τον Νεότερο Έλληνισμό.

Στην αρχή έτόνισα ότι το νέο βιβλίο που εξεδόθη από το ΜΙΕΤ θά προκαλέσει γόνιμη σκέψη στους αναγνώστες του. Πρόκειται για την μελέτη της δρος "Όλγας Αδουστινού υπό τον τίτλο: Ίδανικά Ταξίδια: Η Ελλάδα στη γαλλική ταξιδιωτική λογοτεχνία, 1550 - 1821 (σελ. 480, εβ.). Το βιβλίο εδθε το φως αρχικά στην αγγλική γλώσσα και τώρα παρουσιάζεται από την συγγραφέα και στην ελληνική.

Από τον τίτλο ο αναγνώστης αντιλαμβάνεται αμέσως τί θά περιέχεται στις σελίδες του βιβλίου. Η μελέτη εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο οι

Γάλλοι περιηγητές προσήγγισαν την Ελλάδα ως τόπο και ως κληρονόμο του αρχαίου πολιτισμού κατά την διάρκεια της κατοχής της από την Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Αυτό το αρχαίο παρελθόν έχει και άφελήσεις και βλάψεις σημαντικά την Ελλάδα. Κατά τον Στ' - ΙΗ' αιώνα, άν δεν ύπρχε η άρχαιότης είναι πολύ άμφιβολο άν οι Γάλλοι και γενικότερα οι ξένοι περιηγητές θά ενδιαφερόντο για την Ελλάδα. Και όλα αρχισαν από την Ελλάδα ανατροπής της Ισορροπίας των Δυνάμεων στην Εύρωπή του ΙΣ' αιώνας. Μέχρι τότε ήταν άπολιτος άδιανοήτο χριστιανικά κράτη θά προσοργίσουν την μουσουλμανική Οθωμανική Αυτοκρατορία με στόχο τις διπλωματικές σχέσεις και την συμμαχία σε αντίθεση προς άλλες χριστιανικές επεκτατές. Εν τούτοις, η ιδέα της εμπλοκής της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας γεννήθηκε στην Γαλλία επί Φραγκίσκου Α'. Και ήταν άναγκαία σκέψη για η Γαλλία της εποχής εκείνης, που εύρισκετο άνωνητοποιημένη από τον θανατικό άποκλεισμό των συνόρων της μεταξύ των δύο σκελών της Άβσβουργικής Ήγεμονίας στην Ίσπανία και την Άγία Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία του Γερμανικού Έθνους, που είχε ως προτειτούσα την Βιέννη των Αψβούργων.

Η διαπίστωση Γάλλου προεβουτού στην Κωνσταντινούπολη στις 11 Φεβρουαρίου 1537 άνοιξε την εποχή των νεωτέρων χρόνων στην διπλωματική ιστορία της Ευρώπης, απάλλασσοντας την πολιτική σκέψη από την μεσαιωνική άπόλυτη ύποτελή στον Πάπα πολιτική και θεμελιωνόντας την επί βάσεως πραγματιστικής και επί της λογικής του άμμογους πολιτικού συμφέροντος.

Τό άνοιγμα αυτό, που άκολουθήθηκε από τις περιφημες Διομολογήσεις, έδωσε την δυνατότητα στους Έδρωπαίους χριστιανούς να προσεγγίσουν και πάλιν τους Άγιούς Τόπους για προσκύνημα, άλλα και τις άκτές της Άνατολικής Μεσογείου για έμπορικούς και οικονομικές σχέσεις. Έτσι, άνοιξε ο δρόμος και για τους τουρκομους περιηγητές, Διπλωμάτες, έμποροι και Ιεραπόστολοι είναι οι πρώτοι που του μοιούν την περιήγηση των άκτών της Όθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Έλληνας άρχοντας (1585) Nicolas de Nicolay.

Οι έχουν αυτοί ιδέα περί της άρχαιας Ελλάδος, καθώς η Άναγέννηση έχει ήδη προσφέρει πλουσίους καρπούς, εύρυνοντας θεαματικά τους όρίζοντες της παιδείας. Οι ριθμοί των ταξιδίων είναι άρχικά βραδείς και οι προσπάθειες όχι πολλές. Η Άναγέννηση όμως ήταν η εποχή των ταξιδιών. Οι τουρκομότεροι επεχαιρόσαν έξερευνητικές άποστολές προς τον Νέο Κόσμο και έστόχευαν στον γύρο της Γης, που άπεδεικνύετο πλέον περιττόνους -και εις πείσμα του Πάπα- ότι ήταν ασφαρική και όχι έπιπεδη, όπως τον ήθελε η μεσαιωνική σκέψη.

Οι περιηγητές που ήλθαν στην Ελλάδα άνηκαν σε άλλο είδος "ταξιδιωτών". Οι δυσκολίες που έκαλούντο να αντιμετώπισουν ανεφερόντο στην στενή έπαφή με τους μουσουλμανούς "άπιστους" Τούρκους, πρόσκαιρα τό όποια μέχρι τότε ήταν γνωστά κυρίως ως πειρατές και δουλεμπόροι. Τώρα κάσκις έτολμοσαν να άνταμετωπίσουν "τό θηριο στην φωλιά του". Και μάλιστα την την έπίγνωση ότι τό Οθωμανικό κράτος έξεαλιάνετο σε έδάφην όπου κάποτε η Ίστορία είχε γράψει τις λαμπρότερες σελίδες της.

Πριν καν ξεκινησουν για τό ταξίδι προς την Ελλάδα οι περιηγητές είχαν διαμορφώσει μία Ιδανική εικόνα για την Ελλάδα και τον Έλληνα άνθρωπο. Η εικόνα αυτή, άπολύτως φανταστική, σπορισζόταν στην έρμηνεία των ελληνικών κειμένων και την θεωρητική κριτική παρουσίασή τους στην Εύρωπή του Οθωμανισμού του ΙΔ' και του ΙΕ' αιώνας. "Έτσι τό πολιτιστικό οόκ των έφθαναν στον προορισμό τους την περίοδο. Τό ύψηλο κλασικό ιδεώδη, τό όνειρομ τό ηλο ηνύ είχε εχλαρώσει για τό ύψος του εσαν Αλλά των

Μεδίκων στην Ίταλία και η τελείως έξιδανικημένη εικόνα κατέρρεε προς της πραγματικότητας της έξεαθλωμένης κοινωνίας που συναντούσαν να έπαύβηνη υπό των τουρκοκό ζυγό.

Εν τούτοις, όπως θρόβος τονίζει η συγγραφέας, η έπαφή και η έξιδανικη εικόνα είχαν ανεφερόντο σθένος στην βαθμιαία διαμόρφωση νέων αντίληψεων που έκαρποφύησαν τον ΙΘ' αιώνα μετά την επεκατάθεση των νεωτεριστικών θεωριών του Διαφωτισμού και της Γαλλικής Έπαναστάσεως, με τό ρεύμα του ρομαντισμού και του Φιλελληνισμού. Η άρχική συμπόνοια και ο όκτος για την Ολυβερη κατόνα των άπορόνων του Περικλέους και του Ξενοφάνους έξεελήθηκε σε ενεργό φιλελληνικό ρεύμα από την στιγμή που έγινε δεκτό ότι η κρατούσα τάξη πραγμάτων είναι πάντοτε δυνατόν να άντατραπή και να μεταλλαγή, όπως είχε δείξει τό 1789 στην Γαλλία.

Παράλληλος είναι άληθειαι ότι και η εικόνα των Έλλήνων είχε μεταβληθή άρδην. Άν για τους Δυτικούς και κυρίως τους Γάλλους οι περιηγητές στην Ελλάδα προσέφεραν ένα νέο δημιώδες και πολύ δημοφιλές λογοτεχνικό είδος, τό όδοιστορικό, και τεράστια οικονομικά κέρδη από την έμπορία προς την Κωνσταντινούπολη, την Σμύρνη και την Άλεξάνδρεια, στους Έλληνες άνοιξε διπλή όδός διαφυγής και σωτηρίας άπ' ενός και διεσώθησαν των νέων ρευμάτων της Παιδείας άπ' έτέρου. Έμποριο και οικονομική βελτίωση έπέφεραν βελτίωση του έπιπέδου παιδείας στην Ελλάδα και προετοίμασαν την Μεγάλη Έλληνική Έπανασταση.

Τό Σούλι (1820/1836) F.C.H.L. Pouqueville.

Στην Δύση οι περιηγητές είχαν καλλιεργήσει την ιδέα της άποδοχής της άνατροπής της από αιώνας Όθωμανικής Αυτοκρατορίας και καταστήσει τους λαούς περισσότερο δεκατικούς προς την άνατροπή της άπολιτου μοναρχίας του Σουλτάνου. Τό 1821 η άνατροπή αυτή ήσαν στην σκέψη των καλλιεργημένων Ευρωπαίων όχι μόνον έφικτη άλλα και έπιδοκτέα και έπιβλημητή.

Η μελέτη της "Όλγας Αδουστινού τονίζει άκρυβώς αυτό τό σημείο στην έξελέξη της ευρωπαϊκής σκεψεις. Την γένεση του Φιλελληνισμού μέσα από την διαδικασία της Ιδανικής εικόνας των Έλλήνων όπως είχε διαμορφωθεί άρχικά από την άνάγνωση των αρχαίων κειμένων, την βαθύ άποσπίτηυση από την άνταμείωση της πραγματικής εικόνας στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα και τελικώς την αντίληψη ότι οι Ευρωπαίοι έπρεπε να κάνουν κάτι για να άποκαταστήσουν την εικόνα στην άρχική της λαμπρότητα. Και για να γίνει αυτό έπρεπε οι Όθωμνοί να άποικυρθούν από την Ελλάδα και ο τόπος της κλασικής άρχαιότητας να άνακτηση δοα είχαν γαθή ένδιαμωμένη από την έξεαθλίωση που είχε έπέλθει υπό την Όθωμανική κατοχή.

Άπ'ήσεις που ένοχασαν και τον Χριστιανισμό ως προς την άλλωοιση του αρχαίου πολιτιστικού τοπίου έξεαολοισθούν να ταλανίσουν την έλληνική πραγματικότητα και τις αντίληψεις μέχρι σήμερα. Χωρίς να γίνεται άδηση ότι οι Έλληνες, άπ' ότου άπέκτησαν έθνική συνείδηση όπως την προσδώσε ο Ηρόδοτος, έχουν συνολικώς ζήσει περισσότερο αιώνας ως Χριστιανοί Όρθόδοξοι και με τό όραμα της δικής τους Αποκρατορίας, παρά με την έξιδανικημένη Άρχαιότητα όπως την έφραντόσθησαν και "άπεικασαν" στα βιβλία τους οι Γάλλοι και Άγγλοι Νεοκλασικιστές.

Άρνος Τύπου
Από τό 1911

Εταιρεία Διοχρήσιμος
Αποκομιδών Τύπου

Πληη: ΕΣΤΙΑ
Ημερομηνία: 4/10/2003
Σελίδα: 6